

законодавчому рівні варто доповнити й уточнити повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, державного гірничого нагляду, охорони надр, а також визначити

види та умови застосування цим органом до гірничих підприємств адміністративно-господарських санкцій за порушення правил здійснення гірничої діяльності, зокрема, адміністративно-господарських штрафів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кантор Н.Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави / Н.Ю. Кантор // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2015. – Випуск 34. – Том 2. – С. 87 – 91.
2. Андрейцев В.І. Екологія і закон: еколого-правова відповідальність / В.І. Андрейцев – К.: Т-во «Знання» УПСР, 1991. – 48 с.
3. Кірін Р.С. Науково-практичний коментар Гірничого закону України / Р.С. Кірін, І.М. Козьяков. – Д.: Національний гірничий університет, 2011. – 504 с.
4. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.
5. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.
6. Положення про Державну службу України з питань праці: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 р. № 96 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 21. – Ст. 584.
7. Про затвердження Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду: постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 1995 р. № 134 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/134-95-%D0%BF>
8. Положення про організацію та здійснення державного гірничого нагляду, державного нагляду (контролю) у сфері промислової безпеки та охорони праці в системі Держгірпромнагляду України: Затв. наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 11 серпня 2011 р. № 826 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1531-11>

УДК 346.34

ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ДОГОВОРУ ЗА УЧАСТЮ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

CONTENT OF THE INVESTMENT AGREEMENT WITH THE PARTICIPATION OF PUBLIC AUTHORITIES AND LOCAL GOVERNMENTS

Гуренко М.А.,

*аспірант кафедри господарського права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглянуто загальну характеристику змісту інвестиційного договору за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Проаналізовано істотні умови інвестиційного договору загалом й інвестиційного договору за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування зокрема. Розглянуто особливості використання типового договору для оформлення відносин у рамках державно-приватного партнерства. Досліджено особливості формування змісту договорів про спільну діяльність і договорів про управління майном, які укладаються в рамках державно-приватного партнерства.

Ключові слова: інвестиційний договір, інвестиційний договір за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування, зміст договору, істотні умови договору.

В статье рассмотрена общая характеристика содержания инвестиционного договора с участием органов государственной власти и органов местного самоуправления. Проанализированы существенные условия инвестиционного договора в целом, а также инвестиционного договора с участием органов государственной власти и органов местного самоуправления в частности. Рассмотрено использование типового договора для оформления отношений в рамках государственно-частного партнерства. Исследованы особенности формирования содержания договоров о совместной деятельности и договоров об управлении имуществом, которые заключаются в рамках государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: инвестиционный договор, инвестиционный договор с участием органов государственной власти и органов местного самоуправления, содержание договора, существенные условия договора.

General characteristics of the content of the investment agreement with the participation of public authorities and local governments are analyzed in article. Essence of investment contract investigated generally as well as essence of investment contract with the participation of public authorities and local governments in particular. It was analyzed using of a model agreement for giving proper form the behavior within the framework of public-private partnership. There were investigated the features of formation the content of the cooperation agreements and asset management agreements, which are concluding within the framework of public-private partnership.

Key words: investment agreement, investment agreement with the participation of state authorities and local governments, content of the agreement, essence of contract.

Постановка проблеми. Укладання інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування є одним із засобів трансформації економіки України й дієвим засобом підвищення ефективного використання державної й комунальної власності, а також виступає альтернативою приватизації об'єктів державної й комунальної власності в зв'язку із їх низькою рентабельністю. Запорукою успішної реалізації таких договорів є насамперед максимально якісно сформований зміст договорів, тому вважаємо за необхідне досліджувати дану сферу.

Питаннями, що стосуються змісту, тобто умов інвестиційних договорів, зокрема умов різних видів інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування, займається ряд вчених, а саме: О.М. Вінник, В.В. Кафарський, О.А. Медведєва, В.В. Поєдинок, В.Ю. Полатай, О.М. Чабан та інші. Водночас не всі аспекти даного питання досліджені науковцями, тому вбачаємо необхідність проаналізувати деякі з них.

Метою цієї статті є аналіз особливостей змісту інвестиційних договорів за участю органів державної влади

й органів місцевого самоврядування, виявлення прогалин в законодавстві й подальше їх усунення.

Викладення основного матеріалу. Для початку розглянемо, що являє собою договір. Згідно з ч. 1 ст. 628 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України), зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства [1]. Тож зміст договору – це сукупність умов.

На думку В.С. Щербини, вироблення умов договору шляхом зустрічних договірно-процедурних дій двох або більше господарюючих суб'єктів має наслідком укладання господарського договору. Дані умови відповідають реальним намірам й економічним інтересам суб'єктів і дозволяють юридично оформити договір (надання цим умовам певної форми як правового акта) [2]. Вироблення й узгодження умов договору вважається оформленням змісту договору.

Згідно зі ст. 180 Господарського Кодексу України (далі – ГК України), господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами в передбачених законом порядку й формі досягнуто згоди щодо всіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода. До істотних умов договору належать умови про предмет, ціну й строк дії договору [3]. Крім цього, в ст. 179 ГК України передбачено, що сторони мають право вільно погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству, або визначати зміст договору на основі примірних, типових договорів чи договорів приєднання. Даний порядок формування змісту господарського договору притаманний також інвестиційному договору за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування, який за своєю природою є господарсько-правовим договором.

Для деяких видів інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування може бути окремо встановлена форма його укладання сторонами й чітко прописаний зміст такого договору, як от для концесійного договору й угоди про розподіл продукції. Зокрема це проявляється у використанні типового договору, наприклад, типового концесійного договору, типового договору оренди індивідуально визначеного (нерухомого або іншого) майна, що належить до державної власності, типового договору оренди цілісного майнового комплексу державного підприємства (структурного підрозділу підприємства). Згідно з ч. 4 ст. 179 ГК України, типовий договір затверджується Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ) чи, у випадках, передбачених законом, іншим органом державної влади, при цьому сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови. Обмеження щодо неможливості відступати від змісту типового договору впливає, насамперед, на права приватного суб'єкта в зміні змісту договору, оскільки орган державної влади передбачив у договорі, власне, всі необхідні для нього умови, тому приватний суб'єкт може лише конкретизувати умови такого договору. Вбачаємо в цьому проблему, оскільки проявляється нерівність між суб'єктами договірних відносин, яка, зокрема в випадках з договорами державно-приватного партнерства (далі – ДПП), суперечить принципам ДПП про заборону дискримінації прав державного й приватного партнерів і рівності їх перед законом.

Крім цього, помічаємо правову колізію щодо можливості для сторін визначати умови договорів у рамках ДПП. Так, в ч. 1 ст. 10 Закону України «Про концесії» передбачені істотні умови договору концесії, так звані загальні обов'язкові умови. Проте за згодою сторін у концесійному договорі можуть бути передбачені й інші умови, в тому числі – передбачені спеціальними законами про концесійну діяльність в окремих сферах господарської діяльності

(ч. 2 ст. 10 Закону України «Про концесії») [4]. Тобто, виходячи з аналізу даної статті, крім передбачених в ч. 1 ст. 10 Закону України «Про концесії» істотних умов концесійного договору, державний і приватний партнери можуть також визначати в договорі й інші умови, якщо дійдуть згоди по них, навіть якщо вони не передбачені законодавством. Водночас в Типовому концесійному договорі, затвердженому постановою КМУ від 12 квітня 2000 р., зокрема в примітці до договору, вказано, що концесійний договір за згодою сторін може містити й інші умови й положення, передбачені законодавством [5]. Як бачимо, виникає суперечність між ГК України й спеціальними правовими актами в сфері концесійної діяльності з приводу можливості сторін визначати в договорі умови, які не передбачені законодавством. Окрім цього, зміст типового договору, прописаного в ГК України, в даному випадку не реалізується, оскільки умови типового договору доповнювати не можна, а можна лише конкретизувати, а положеннями Закону України «Про концесії» та Постанови КМУ «Про затвердження Типового концесійного договору» дозволяється встановлювати додаткові умови. Тому вважаємо, що для усунення даної суперечності варто внести зміни до законодавства й передбачити застосування примірного договору в таких відносинах задля можливості за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст.

У науковій літературі питання щодо змісту інвестиційного договору розглядалось деякими вченими, позиції яких відрізняються кількістю істотних умов інвестиційного договору або зміст однієї й тієї ж договірної умови тлумачиться ними по-різному. Наприклад, О. Е. Сімсон необхідними умовами договорів інвестиційного характеру вважає наступні: 1) предмет; 2) сторони договору (інвестиційний договір встановлюється між інвестором і реципієнтом з приводу реалізації інвестиції з метою одержання прибутку. Виключення складають договори про спільну діяльність, де обома сторонами можуть бути інвестори); 3) об'єкт інвестування; 4) ціна договору; 5) термін договору; 6) мета договору; 7) первинний і вторинний інвестиційний титул [6, с. 11–12]. В.В. Кафарський до істотних умов інвестиційного договору відносить: 1) предмет договору (інвестиції); 2) кількісні й якісні характеристики предмету інвестиції; 3) ціна договору; 4) умова про одержання прибутку [7, с. 65]. Погоджуємось з позиціями вчених щодо даного загального переліку істотних умов, що характерні для інвестиційних договорів, однак в законодавстві передбачено значно більше істотних умов, оскільки укладаються різноманітні інвестиційні договори, зокрема за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування, які потребують детального оформлення змісту за рахунок встановлення додаткових істотних умов договору.

Розглянемо деякі особливості істотних умов, характерні для різних видів інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Істотні умови договорів, що укладаються в рамках здійснення ДПП, мають відповідати вимогам, встановленим законами України. Зокрема, в п. 7 постанови КМУ «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства» [8] зазначено істотні умови договору, які можуть бути передбачені в договорі, що укладається в рамках ДПП. Цей перелік умов не є виключним, тобто в разі заяви хоча б однієї із сторін про необхідність обговорення й затвердження ще однієї нової умови дана умова має бути погоджена сторонами.

На думку О.М. Вінник, істотні умови договору в рамках ДПП, відповідно до згаданого вище Порядку, є досить численними, якщо їх порівнювати із загальними вимогами до мінімальної кількості таких умов до господарського договору, що передбачені ст. 180 ГК України (предмет, ціна, строк дії, умови, визнані істотними за законом чи необхід-

ні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода та із загальними вимогами до умов цивільного договору, що передбачені ст. 638 ЦК України (умови про предмет, умови, визначені законом як істотні або необхідні, а також ті, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди. Вчена вважає, що в даному випадку має місце «перевищення повноважень» органом, що видав зазначений Порядок: вимоги до договорів у рамках ДПП мають встановлюватися на рівні закону (в нашому випадку – Закону України «Про державно-приватне партнерство») [9, с. 92]. Так, згідно з ч. 3 ст. 5 Закону України «Про державно-приватне партнерство», оформлення змісту договору можливо відповідно до даного закону й інших спеціальних законів [10], якщо мова йде про певну форму здійснення ДПП (концесійна діяльність – Закон України «Про концесії» тощо). Крім цього, можна звертатись до положень ЦК України для визначення умов договору, якщо укладається так званий змішаний договір.

Як приклад змішаного договору назвемо концесійний договір, оскільки концесія поєднує в собі ознаки підряду (наприклад, виконання на власний ризик робіт із будівництва доріг за завданням концесіодавця) й інститутів найму, оренди, фінансового лізингу (строкове, платне володіння й користування дорогою) [11].

У вищезгаданому Порядку досить ґрунтовно визначено істотні умови договорів, що насправді є доцільно, оскільки дозволяє детально врегулювати договірні відносини й уникнути можливої появи спорів з приводу не врегульованих аспектів спільної діяльності публічного й приватного партнерів. Однак передусім буде застосовуватись спеціальний закон, який регулює певну форму ДПП, наприклад, Закон України «Про концесії», який визначає істотні умови договору. Хоча, в разі відсутності вимог до істотних умов певного договору на рівні закону, може застосовуватись даний Порядок в аспекті використання передбачених там істотних умов для формування змісту договорів у рамках ДПП, оскільки він затверджений постановою КМУ, яка є підзаконним актом, видається в межах повноважень КМУ й для конкретизації й виконання закону, в даному випадку – Закону України «Про державно-приватне партнерство». Крім цього, в п. 7 даного Порядку вказується на право використання даного переліку істотних умов, а не на обов'язок, що свідчить про рекомендаційний характер норми.

Особливий інтерес викликають договори про спільну діяльність і договори про управління майном, що укладаються в рамках ДПП, оскільки спеціального правового регулювання таких договорів не розроблено. Це свідчить і про відсутність спеціальних вимог до змісту договору, тобто істотних умов договору. Закон України «Про державно-приватне партнерство» має відсылні норми (ст. 5) до застосування положень ЦК України, зокрема щодо наступного: договір, укладений в рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються відповідно до цивільного законодавства України. Договір про спільну діяльність і договір про управління майном не є змішаними договорами, однак не виключається можливість договору про управління майном бути змішаним за наявності необхідних ознак (наприклад, поряд з управлінням майном сторона наділяється додатково обов'язком здійснити будівельні роботи щодо цього майна, тож тут поєднується два типи договорів – договір про управління майном і договір підряду).

Незважаючи на те, що вищезгадані договори не є змішаними й істотні умови цих договорів чітко не передбачені в спеціальних правових актах, в будь-якому випадку, згідно принципу аналогії закону, сторони договору повинні узгодити умови про предмет, ціну й строк як істотні

умови, які є обов'язковими для будь-якого виду господарського договору відповідно до ч. 3 ст. 180 ГК України. Крім цього, істотні умови договору про спільну діяльність і договору про управління майном врегульовані положеннями ЦК України, також можна звернутись до Постанови КМУ «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства», де перелічуються істотні умови договору в рамках ДПП, які можуть бути використані для формування змісту договору.

Отже, виходячи зі змісту ст. 1131 ЦК України, до умов договору про спільну діяльність, які мають бути розглянуті й погоджені, можна віднести такі: 1) координація спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ; 2) правовий статус виділеного для спільної діяльності майна; 3) покриття витрат і збитків учасників; 4) їх участь у результатах спільних дій та інші.

В Роз'ясненні Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладенням і виконанням договорів про сумісну діяльність» наводяться істотні умови договору про спільну діяльність, а саме: мета договору, порядок і умови ведення спільних справ, види й обсяг внесків кожної із сторін, умови використання результатів сумісної діяльності тощо [12].

Договір про управління майном регулюється главою 70 ЦК України. В ст. 1035 ЦК України передбачені істотні умови договору управління майном, якими є: перелік майна, що передається в управління; розмір і форма плати за управління майном. Однак, виходячи зі специфіки договірних відносин між приватним партнером і публічним партнером, вважаємо, що перелік істотних умов такого договору має бути ширшим. Зокрема до нього потрібно віднести ряд умов, які передбачені п. 7 Постанови КМУ «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства», як от: 1) обсяг і форма фінансової участі приватного партнера, а також обсяг і форма державної підтримки здійснення ДПП, якщо надання такої підтримки передбачається; 2) порядок й умови розподілу між сторонами договору доходу; 3) вимоги щодо повернення після припинення дії договору об'єкта ДПП та інші. Вважаємо, що аналогічно потрібно застосовувати п. 7 даної постанови для формування змісту договору про спільну діяльність за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування.

Висновки. Як підсумок зазначаємо, що зміст інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування складає сукупність умов, які передбачені різними нормативно-правовими актами, між якими часто може виникати колізія, як от щодо можливості для сторін визначати умови договорів в рамках ДПП. Це проявляється на прикладі використання типового договору, за яким відсутня можливість доповнювати його зміст, а відповідно до положень спеціальних законів, сторони договорів у рамках ДПП можуть визначати різні умови договору, по яких дійдуть згоди. У зв'язку з цим запропоновано передбачити законодавчо використання примірного договору замість типового для регулювання таких відносин.

Окрім цього, не для всіх інвестиційних договорів за участю органів державної влади й органів місцевого самоврядування спеціально розроблені умови договору, зокрема вони відсутні для договорів про спільну діяльність і договорів про управління майном. За принципом аналогії закону дані договори регулюються відповідно до положень ГК України, ЦК України, а в силу специфіки відносин зміст даних договорів має оформлюватись із врахуванням положень Постанови КМУ «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства», де перелічуються загальні істотні умови договору в рамках ДПП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Щербина В.С. Господарське право /В. С. Щербина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/GPravo/06-10/71005.htm>.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
4. Про концесії : Закон України від 16 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №41. – Ст. 372.
5. Про затвердження Типового концесійного договору : постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 року № 643 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 15. – Ст. 626.
6. Сімсон О. Е. Правові особливості договорів інвестиційного характеру: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.Е. Сімсон; Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2001. – 20 с.
7. Кафарський В.В. Інвестиційні договори в Україні: поняття, види, зміст, правове регулювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / В.В. Кафарський; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2006. – 190 с.
8. Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства : постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – Ст. 1939.
9. Вінник О.М. Договірні відносини державно-приватного партнерства: проблеми правового регулювання // Вісник Вищої ради юстиції – 2013. – № 2 (14). – С 90–107.
10. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 1 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 524.
11. Особливості укладення договору концесії: роз'яснення Міністерства юстиції України від 19 січня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0014323-11>.
12. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладенням та виконанням договорів про сумісну діяльність : роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 28 квітня 1995 р. N 02–5/302 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_302800-95.

УДК 34.096:346.9

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ ЯК ПОЗАСУДОВОГО СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

BENEFITS OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE INSTITUTE OF MEDIATION AS EXTRAJUDICIAL SETTLEMENT OF COMMERCIAL DISPUTES

Махова Л.О.,

*асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
ДВНЗ «Національний гірничий університет»*

У статті досліджується ефективність та переваги впровадження в Україні інституту медіації як альтернативного позасудового способу врегулювання господарських спорів, розкривається зміст та сутність самого процесу медіації. У роботі значну увагу приділено аналізу сучасного стану ефективності вирішення спорів за стандартною судовою процедурою. Наводиться аналіз національного та зарубіжного досвіду впровадження інституту медіації на законодавчому рівні.

Ключові слова: медіація, переваги медіації, господарські спори.

В статье исследуется эффективность и преимущества внедрения в Украине института медиации как альтернативного внесудебного способа урегулирования хозяйственных споров, раскрывается содержание и сущность самого процесса медиации. В работе значительное внимание уделено анализу современного состояния эффективности решения споров путем стандартной судебной процедуры. Приводится анализ национального и зарубежного опыта внедрения института медиации на законодательном уровне.

Ключевые слова: медиация, преимущества медиации, хозяйственные споры.

The article investigates the efficacy and benefits of the introduction in Ukraine of mediation as an alternative non-judicial means of settling commercial disputes, reveals the content and essence of the mediation process. In this work, considerable attention is paid to the analysis of the current state of the effectiveness of resolving disputes by means of the standard legal procedure. The analysis of national and international experience in the implementation of mediation at the legislative level.

Key words: mediation, advantages of mediation, content of advantages of mediation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування правової системи України та стрімкого інтегрування до європейських стандартів демократичності, враховуючи принципи верховенства права та сучасний стан судової системи захисту порушених прав, який потребує значного вдосконалення, гостро актуальним є питання про дослідження та впровадження в Україні альтернативних способів вирішення господарських спорів, одним із яких є медіація (посередництво).

Закріплення на законодавчому рівні гармонійної та ефективної системи вирішення конфліктів у господарській сфері є одним із найважливіших напрямів розвитку правової системи України в умовах становлення соціально орієнтованої ринкової економіки. Незважаючи на те, що за роки

незалежності України була прийнята низка законодавчих норм, які певною мірою регулюють відносини «примирення» у сфері господарювання, такі як «досудове врегулювання спорів шляхом направлення претензії контрагенту», «мирова угода під час судового розгляду», господарське законодавство в цьому аспекті потребує значного вдосконалення, новизни в методах підходу, зважаючи на низький рівень ефективності стандартних схем врегулювання спорів.

Стан дослідження. Дослідження у сфері медіації набирають обертів у своєму розвитку. Зі значними досягненнями та науковими розробками різних аспектів сфери медіації можна ознайомитися у працях О.В. Белінської, Ю.В. Розмана, Ю.Д. Притики, М.Я. Поліщука, С.Т. Йосипенко, О.К. Белікова, Н.Н. Леннуар, Є.О. Борисової,